

La gestió del turisme als espais naturals

Tourism management
in the natural areas

La Diputació de Barcelona és una institució de govern local que treballa conjuntament amb els ajuntaments per impulsar el progrés i el benestar de la ciutadania.

La col·lecció **Documents de Treball** facilita als agents del món local documentació actualitzada per contribuir a la millora de la gestió de les polítiques públiques locals.

L'objectiu d'aquesta publicació és el de donar eines per entendre tots els elements que intervenen en la gestió de l'ús turístic dels espais naturals, conscients que aquest pot esdevenir un recurs econòmic important. Al mateix temps, aquest manual apunta les línies directrius bàsiques perquè aquesta gestió es faci de manera viable i sostenible, i amb la garantia de la preservació dels valors naturals i culturals que contenen aquests espais. Tot plegat en un món en què es debat contínuament l'equilibri entre la conservació i la difusió.

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Territori
i Sostenibilitat

Gerència de Serveis d'Espais Naturals
Comte d'Urgell, 187. Edifici del Rellotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 428 · Fax 934 022 439
xarxaparcs@diba.cat
www.diba.cat/parcsn

Consulteu altres publicacions al web
de la Llibreria de la Diputació de Barcelona:

www.diba.cat/l-libreria

La gestió del turisme als espais naturals

Tourism management
in the natural areas

Col·lecció **Documents de Treball**

Sèrie_Territori, 28

**Diputació
Barcelona**

Autors:

Jordi Soler Insa

Damià Moragues Cortada

Drets de publicació cedits per la Fundació Barcelona Mèdia

Aquesta publicació s'ha dut a terme amb el suport financer de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID). El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de la FUNDACIÓ BARCELONA MEDIA i no plasma necessàriament l'opinió de l'AECID.

© de l'edició: Diputació de Barcelona
Febrer, 2015

Producció: Gabinet de Premsa i Comunicació
de la Diputació de Barcelona

Composició: Addenda

Impressió: Agpograf

ISBN: 978-84-9803-697-8

Dipòsit legal: B 2557-2015

Índex

Versió catalana

Presentació	11
Pròleg	13
1. Nocions generals sobre ecoturisme	15
1.1 El turisme com a fenomen social i com a recurs econòmic	15
1.2 Destinacions turístiques. Emissors i receptors	16
1.3 Noves destinacions i noves tendències del turisme	16
1.4 Infraestructures i recursos turístics	17
1.5 L'ecoturisme com a «marca» turística	18
1.6 L'ecoturisme com a modalitat de la pràctica turística	21
Contribució a la conservació del patrimoni natural i cultural	22
Participació de les comunitats locals en el planejament, desenvolupament i gestió, i contribució al seu benestar	23
Interpretació del patrimoni natural i cultural dels llocs de destinació	23
Adequació tant a viatges independents com a <i>tours</i> organitzats per a grups reduïts	24
2.1 La necessitat del procés de planificació	25
2.2 La planificació adaptativa i la planificació prospectiva	25
2. Planificació i turisme	25
2.3 La planificació de caràcter general: la planificació territorial i la planificació estratègica	26
2.4 La planificació sectorial: planificació turística i planificació per a la protecció d'espais naturals (els plans d'ús públic)	27
3. La gestió del turisme als espais naturals	30
3.1 Breu introducció als conceptes d' <i>espais naturals</i> i d' <i>espais protegits</i>	30
Els parcs nacionals	31
Les reserves naturals o reserves biològiques	31
Els parcs naturals o parcs regionals	32
Les reserves de la biosfera	32

3.2	Breu història del turisme als espais naturals	32
3.3	El medi natural i el paisatge com a recurs turístic	33
	El paisatge com a espectacle	33
	El paisatge com a escenari	34
	El paisatge «viu»	34
3.4	L'equilibri entre la protecció dels valors naturals i l'ús turístic	35
3.5	El turisme com a alternativa a l'aportació dels espais naturals protegits al desenvolupament econòmic nacional i local	36
3.6	Les marques turístiques vinculades als espais naturals protegits	39
3.7	Instruments per a la gestió del turisme als espais naturals	40
4.	El tractament de l'espai natural com a recurs turístic: infraestructures, equipaments i serveis	42
4.1	Les infraestructures de mobilitat: la mobilitat com a eina de planificació	42
	Els accessos principals	42
	La mobilitat interior	43
	La circulació perifèrica i la circulació panoràmica	45
4.2	La senyalització	45
	Senyalització informativa	46
	La senyalització de senders	47
	Senyalització normativa	48
	Senyalització interpretativa	49
	La importància dels aspectes de disseny	49
4.3	Els equipaments turístics o equipaments d'ús públic	50
	Els centres de visitants: centres i punts d'informació	51
	Els equipaments lleugers	53
	Àrees d'acampada i càmpings	55
	Hotels, allotjaments rurals, albergs, refugis i restaurants	56
	Museus, equipaments culturals i educatius	57
	La venda de productes propis: el marxandatge	60
4.4	Els serveis turístics	62
	La informació i la comunicació: estratègies i mitjans	62
	El guiatge	68
	El transport públic	69
	L'assistència i la seguretat	70
	La recollida de residus	71
	La complementarietat entre l'oferta pública i l'oferta privada	72
5.	L'organització de la gestió pública del turisme als espais naturals	74
5.1	L'estructura organitzativa dels espais naturals per a la gestió del turisme	74
5.2	La gestió dels equipaments i serveis: gestió pública directa i indirecta	76
5.3	La formació	77
5.4	Les relacions interadministratives entre els departaments d'espais naturals i els departaments de turisme	77

5.5	Les relacions entre les administracions públiques i el sector privat.	78
5.6	El finançament: mitjans directes i indirectes.	79
6.	La gestió ambiental de l'oferta turística als espais naturals	81
6.1	La sostenibilitat del turisme: el concepte de <i>capacitat de càrrega</i>	81
6.2	Les bones pràctiques ambientals en la gestió del turisme als espais naturals	83
6.3	La determinació i el seguiment d'indicadors de sostenibilitat	84
6.4	La funció pedagògica de la gestió ambiental.	86

English version

Introduction	88
Foreword	90
1. General overview on ecotourism	92
1.1 Tourism as a social phenomenon and as an economic resource.	92
1.2 Tourism destinations. Outbound and inbound	93
1.3 New destinations and new tourism trends	93
1.4 Tourism resources and tourism infrastructures.	94
1.5 Ecotourism as a tourism brand.	95
1.6 Ecotourism as a modality of tourism practice	97
Contribution to natural and cultural heritage preservation	98
Participation of local communities in the planning, developing and managing. Contribution to their well being	99
Interpretation of natural and cultural heritage.	99
Adaptation to independent travellers and organized small groups	100
2. Planning and tourism	101
2.1 The need of a planning process	101
2.2 Adaptive and prospective planning	101
2.3 Overall planning. Territorial planning and strategic planning	102
2.4 Sectorial planning: Tourism planning and conservation plans for natural areas	103
3. Ecotourism: the tourism management in the natural areas	105
3.1 Brief introduction to the concepts of natural areas and protected areas.	105
National parks.	106
Nature reserves and wildlife reserves	106
The natural or regional parks	107
The biosphere reserves.	107
3.2 A brief history of tourism in natural areas	107

3.3	The natural environment and landscape as a tourist resource	108
	Landscape as a spectacle	108
	The landscape as a setting	109
	The landscape is «alive»	109
3.4	The balance between the protection of natural values and the tourist use	110
3.5	Tourism as an alternative to the contribution of natural protected areas for the national and local economic development	111
3.6	The tourist brands related with the natural protected areas	113
3.7	Tools for the tourism management in natural areas	115
4.	Treatment of natural areas as a tourist resource:	
	infrastructures, facilities and services	117
4.1	The infrastructures of mobility: mobility as a planning tool	117
	The main accesses	117
	Internal Mobility	118
	The peripheral roads and the scenic roads	120
4.2	The signaling.	120
	Informative signaling.	121
	The signaling of paths.	122
	Signaling of regulations.	123
	Interpretative signaling	124
	The importance of design aspects	124
4.3	The tourist facilities or equipments for public use	125
	The visitor centres: centres and points of information	126
	The lightweight facilities	128
	Camping areas and campsites	130
	Hotels, rural lodgings, hostels, shelters and restaurants	131
	Museums, cultural and educational centres.	132
	The sale of own products: the merchandising	135
4.4	The tourist services.	137
	Information and communication: strategies and means	137
	The guiding	142
	Public transport.	143
	The assistance and the safety	144
	Rubbish collection	146
	The complementariness between public tourist offer and private tourist offer	147
5.	The organization of tourism management in natural areas	148
5.1	The organizational structure of natural areas for tourism management . . .	148
5.2	The management of facilities and services: direct and indirect public management.	150
5.3	Training	151
5.4	The inter-administrative relationships between the departments of natural areas and departments of tourism	151

5.5 The relationship between the public administrations and the private sector	152
5.6 Funding: direct and indirect means	153
6. Environmental management of tourist offer in the natural areas	155
6.1 The sustainability of tourism: the concept of carrying capacity	155
6.2 Good environmental practices in management of tourism in natural areas	157
6.3 The determination and monitoring of sustainability indicators	158
6.4 The pedagogical function of environmental management	159
Bibliografia / References	161

La gestió del turisme als espais naturals